

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1936

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ: 16^Η: ΜΑΡΤΙΟΥ 1937

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Μεγαλειότατε,

Κατὰ τὸ ἐνενηκοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς Ἑταιρείας ὁ θάνατος συχνάκις ἔκρουσε τὴν θύραν τῆς εὐρυτέρας ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν οἰκογενείας, πλείονας δὲ φίλους καὶ συνεργάτας ἀπέδωκεν εἰς τὴν μητέρα γῆν. Βαθέως θλιβόμενοι διὰ τὴν ἀπώλειαν, στρέφομεν εὐλαβῆ τὴν ἀνάμνησιν πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ἐξαιρέτων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν εἴτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην εἴτε πρὸς τὴν κοινωνίαν καθ' ὅλου, εἴτε παρ' ἡμῖν εἴτε ἀλλαχοῦ, πάντες πιστοὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ὁ Ἄλφρεδος Brückner (15. 1. 1936) ἤσκησε τὴν ἀρχαιολογίαν ἐπὶ μακρὸν καὶ εὐστόχως, καίπερ βεβαρημένος ὑπὸ τῶν καθηκόντων τῆς γυμνασιακῆς αὐτοῦ θέσεως ἐν Βερολίῳ, ἀφιέρωσε δὲ σχεδὸν πάντα τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ βίον εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νεκροταφείων καὶ κατέστη εἰδικὸς περὶ πᾶν συγγενὲς ζήτημα. Αἱ Ἀθηναὶ ἐγνώρισαν ἐπὶ μακρότερον τὸν ἄνδρα, ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία στενώτερον συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Κεραμεικοῦ, ὅπου ὁ Brückner συνεχίζων ἐξ ὀνόματος τῆς Ἑταιρείας τὰς παλαιὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἀνέφξεν ὅλως νέαν περίοδον ἐξερευνήσεως τοῦ ἐνδόξου χώρου καὶ

πλείστας διεφώτισε λεπτομερείας ἱστορικὰς καὶ τοπογραφικὰς. Πρῶτος συγγράψας συστηματικὸν βιβλίον περὶ τοῦ ἀρχαίου Κεραμικοῦ, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον διὰ πλειόνων πραγματειῶν στηριζομένων εἰς τὰ πορίσματα τῶν μεταγενεστέρων ἰδίων αὐτοῦ ἔρευνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ παλαιότερα αὐτοῦ ἐκτενὴς πραγματεία, ἦν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Erich Pernice συνέγραψε περὶ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς μεγάλου νεκροταφείου τῆς γεωμετρικῆς ἰδίᾳ περιόδου, τάσσει τὸν Brückner μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τῶν εἰδικωτάτων περὶ τὰ νεκρικὰ πράγματα καθ' ὅλου καὶ χρησιμωτάτων εἰς πάντα περὶ ταῦτα ἀσχολούμενον.

Τὸν Ῥοδόλφον Heberdey, (7. 4. 1936) Καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Gratz, ἐγνώρισαν αἱ Ἀθηναὶ ἐπὶ μακρόν, ὅτε διηύθυνεν ἐνταῦθα τὴν Αὐστριακὴν Ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν καὶ συνεδέθη πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν διὰ τε τῆς βαθείας του ἐπιστήμης καὶ διὰ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ προσηνείας.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ εὐρυμάθεια τοῦ Heberdey περιέλαβεν εἰς τὴν ἔρευναν αὐτοῦ καὶ φιλολογικὰ - ἀρχαιολογικὰ θέματα καὶ ἐπιγραφικὰ καὶ καθαρῶς ἀνήκοντα εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Καὶ ὁ Πausanias ὡς ἀρχαιολογικὸς συγγραφεὺς καὶ ἡ ἐπιγραφικὴ ἐξερεύνησις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἡ συνεργασία αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ τὰ ἀρχαῖα γλυπτὰ τῶν Δελφῶν καὶ ἡ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαῖα πλαστικὴ ὑπῆρξαν πεδία, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐξεδηλώθη ἀδρᾶ ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐρευνητοῦ καὶ εὐστόχου ἐρμηνευτοῦ. Ἐξαιρετὸν δὲ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτοῦ καταλαμβάνει θέσιν ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Schrader ἀνασύνθεσις τῶν παρῶν γλυπτῶν ἔργων τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐμβριθεστάτη περὶ αὐτῶν μελέτη τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ ἐξετέθησαν ἐν μνημειώδει δημοσιεύσει τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος. Ἀρκεὶ μόνῃ ἡ μελέτη αὕτη, ἵνα ἐξασφαλίσῃ μακρὸν ἐπιστημονικὸν βίον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Heberdey, οὐδεὶς δὲ θὰ δύναται νὰ μελετήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως ἄνευ τῆς ὁδηγίας καὶ τοῦ Heberdey.

Καὶ τὸν Παῦλον Wolters (21.10.1936) ἐγνώρισαν ἐπὶ μακρὸν αἱ Ἀθηναίαι, ὅτε ἦτο δευτέρως διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐθεμελίωσε διὰ τε τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὴν εὐρυτάτην αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν φήμην. Ἡ θέσις τῶν Ἀθηναίων ὡς διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ ἀρχαιολογικοῦ κέντρου συνετέλεσεν, ὥστε ὁ Wolters νὰ ὠφελήσῃ οὐχὶ μόνον τοὺς ἐν Ἀθήναις συμπολίτας αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιδράσῃ καὶ εὐρύτερον ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πλαστικῶν μελετῶν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις διδασκαλίας του εἰς εὐρύτερον κύκλον.

Ὁ περιγραφικὸς κατάλογος τῶν γυψίνων ἐκμαγείων τοῦ Βερολίνου, ὁ τὸ πρῶτον συγγραφεὶς ὑπὸ τοῦ Friederichs, κατέστη διὰ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ Wolters ἀπαραίτητον βοήθημα καὶ αὐτόχροημα ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς, ἀκόμη καὶ σήμερον χρησιμώτατον ἐν πολλοῖς. Ἐὰν δὲ ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη διαθέτῃ πλείονα βοηθήματα ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ἐπὶ τῶν ὤμων τίνων ἀνδρῶν ἐστηρίχθημεν διὰ νὰ ἀνέλθωμεν ὑψηλότερον.

Ἄλλὰ καὶ ἡ μελέτη τῶν εὐρημάτων τοῦ θολωτοῦ τάφου τοῦ Μενιδίου, καὶ ἡ κατεύθυνσις τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀγγείων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἄλλαι πολλαὶ πραγματεῖαι ἐγκατεσπαρμέναι ἐν τοῖς Γερμανικοῖς ἀρχαιολογικοῖς περιοδικοῖς καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου ὡς καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις καὶ συμπληρώσεις τῆς Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης τοῦ Springer μαρτυροῦσι περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων σπουδῶν.

Τὸν Wolters ἐχαρακτήριζεν οὐχὶ μόνον λεπτολόγος ἀκρίβεια περὶ τὴν ἔρευναν, ἀλλὰ καὶ ἄκρα εὐαισθησία περὶ τὸ καλὸν καὶ διορατικότης περὶ τὴν διάκρισιν τῆς τεχνοτροπίας, πολυτιμότητα ἐφόδια διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν εὐδοκίμησιν, μάλιστα δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι εὐρίσκοντο ἐν τῷ μεθοδολογικῷ αὐτῶν σχηματισμῷ καὶ εἶχον ἀνάγκην τοιούτων καὶ φιλολογικῶς ἀρτίως συγκεκροτημένων ὁδηγῶν.

Τὸν ἐπιφανῆ ἄνδρα δὲν εἶχεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπορροφήσει

ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ὥστε νὰ ἀγνοήσῃ οὗτος τὴν νέαν ἡμῶν πατρίδα. Τοῦναντίον ἠγάπησεν οὗτος τὴν νέαν Ἑλλάδα, οὐδέποτε δὲ παρέλειπεν εὐκαιρίαν, ὅπως διαδηλώσῃ τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ Τύχη εἶχεν ὀρίσει ὡς τὸ λίκνον τῆς ἐπιστημονικῆς του δόξης.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο ὑπέστη πλήγμα ἡ Ἀρχαιολογία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδώρου Wiegand, (20. 12. 1936) Προέδρου τοῦ ἐν Βερολίνῳ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία μετέχει τοῦ πένθους τοῦ ἀδελφοῦ Γερμανικοῦ ἰδρύματος καὶ θλίβεται διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐπιτίμου αὐτῆς ἐταίρου. Ὁ Θεόδωρος Wiegand δὲν ὑπῆρξε μόνον κορυφαῖος ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ ικανώτατος ὁργανωτῆς καὶ διοικητῆς, πολλὰ διαπράξας ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Τὴν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν αὐτοῦ ὁ Wiegand ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μελέτην τῶν παρῶν κτισμάτων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὰ πολῦτιμα αὐτοῦ πορίσματα κατέθηκεν εἰς ἀξιολογώτατον σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀνέφξεν ὁδὸν εἰς νέας καρποφόρους ἐρεῦνας.

Ἄλλὰ μετὰ ταῦτα εἴλκυσεν αὐτὸν διὰ παντὸς ἡ Τουρκία καὶ ὁ Wiegand συνεργάτης καὶ διάδοχος τοῦ Καρόλου Humann ἀφωσιώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Μικρασιατικῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἀνέστησε διὰ τῶν ἀνασκαφῶν του τὴν Πριήνην καὶ τὴν Μίλητον καὶ διὰ τῶν ἐκτενῶν του δημοσιεύσεων ἀνεκαίνισε τὴν τε ἀρχαίῃν Ἰωνίαν καὶ τὴν μετ' Ἀλέξανδρον Ἑλλάδα.

Ἄλλὰ καὶ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγάμου ἐξηκολούθησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Wiegand καὶ τῆς Σάμου τὸ Ἡραῖον ἐν μέρει ἀνέσκαψε καὶ πόλεις Ἑλληνικὰς τῆς Συρίας ἐξηρεύνησε καὶ δὴ καὶ τὴν Παλμύραν, περὶ ἧς καὶ πολυτελὲς ἐξέδωκε δημοσίευμα.

Ἐκ τῆς μουσειακῆς αὐτοῦ σταδιοδρομίας θαυμαστὸς καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ νέου Περγαμηνοῦ Μουσείου, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ συγκρότησις τοῦ μεγίστου ἐκ πρωτοτύπων ἔργων ἀπαρτιζομένου ἀρχιτεκτονικοῦ μουσείου τοῦ κόσμου. Τὸ Περγαμηνὸν Μοῦσεῖον ἀποτελεῖ τὸν ἐκφραστικώτερον τίτλον τοῦ διοικητικοῦ δαιμονίου τοῦ Θεοδώρου Wiegand.

Εἰς τὴν ἐξαίρετον ταύτην ἰκανότητα ὀφείλεται καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας λόγῳ ὄριου ἡλικίας ἀποχώρησίν του ἀνάκλησις αὐτοῦ εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ τοποθέτησις εἰς τὴν σημαντικὴν θέσιν τοῦ Προέδρου τοῦ ἐν Βερολίῳ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος.

Ἀποθνήσκων ὁ Wiegand καταλείπει σημαντικώτατον ἔργον ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης καὶ ἐμβριθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας, διὰ τὸ ὅποιον πάντες οἱ περὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν ἀσχολούμενοι θὰ εἶναι βαθέως εὐγνώμονες.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολόγων ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι ὁ παλαιμάχος πρωτοπόρος τῆς Κρητικῆς Ἀρχαιολογίας Ἰωσήφ Χατζηδάκης (16. 2. 1936).

Ὁ Ἰωσήφ Χατζηδάκης ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἰατρός τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλ' εἵλκυεν αὐτὸν τοσοῦτον ὁ κόσμος τῶν πατρίων μνημείων καὶ ἡ ἱστορία τοῦ τόπου αὐτοῦ, ὥστε ἤδη τουρκοκρατούμενης τῆς Κρήτης ἐστράφη ὅλος τὸ πρῶτον πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν μνημείων, εἶτα δὲ καὶ πρὸς τὴν μελέτην αὐτῶν.

Ὅτε ἀπηλευθερώθη ἡ Κρήτη ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ἡρακλείου, ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Χατζηδάκην καὶ τὸν Ξανθουδίδην, ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ ὑπερηφάνως σημαντικὴν ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσεν ἀξιόλογον πυρῆνα τοῦ περιφήμου ἔπειτα Κρητικοῦ Μουσείου. Τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐξέθηκεν ὁ Χατζηδάκης ἐν τῷ σχετικῷ τεύχει, τὸ ὅποιον ἐξέδωκεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Ἡ Κρητικὴ Πολιτεία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπειτα ἀνεγνώρισαν τὸν Χατζηδάκην καὶ τὸν Ξανθουδίδην ὡς τοὺς πρώτους Ἐφόρους Ἀρχαιοτήτων τῆς Κρήτης.

Ὁ Χατζηδάκης πρὸς ἄλλαις ἐργασίαις ἀνέσκαψε δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν Τυλισσὸν καὶ ἐν μέρει τὰ Μάλια, ἔχομεν δὲ καὶ Γαλλικὴν μετάφρασιν τῆς περὶ τῆς Τυλισσοῦ πραγματείας αὐτοῦ ἐν τῷ τεύχει τῶν Études Crétoises ὑπὸ τοῦ κ. Fernand Charouthier καὶ René Joly.

Ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἔκτακτος ἀρχαιοφιλία τοῦ ἱατροῦ Χατζηδάκη ἐξαίρουν αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγων, ἐπιβάλλεται δὲ πᾶσα ἀναγνώρισις καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς αὐτὸν δι' οὓς κόπους κατέβαλε πρὸς συγκρότησιν τῆς Κρητικῆς ἀρχαιολογίας ἐν χρόνοις, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ περιβάλλον ἦτο ἥκιστα πρὸς τοῦτο εὐνοϊκόν, ἀπητεῖτο δὲ καὶ θάραξ καὶ κόποι καὶ χρήματα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ἐὰν δὲ ὁ σκοπὸς οὗτος σήμερον θεωρῆται ὡς τι αὐτονόητον καθῆκον καὶ βοηθῆται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας, τότε τὸ πᾶν ἦτο ἀσχημάτιστον καὶ χαῶδες, ἡ δὲ ἀσχολία ἐθεωρεῖτο ἴσως ὑπὸ πολλῶν καὶ ὡς ἀργόσχολος ματαιοπονία ἐκτεθειμένη ἀπροστάτευτος εἰς τῶν πολλῶν καὶ τοῦ ξένου περιβάλλοντος τὴν διάκρισιν.

Διὰ τοῦτο τιμῶμεν ἐξαιρέτως τὴν μνήμην τοῦ Ἰωσήφ Χατζηδάκη ὡς ἀνδρὸς ἐκτάκτως ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῆς πατρῴου ἱστορίας δράσαντος.

Ἄλλὰ καὶ δεύτερον πλῆγμα ὑπέστη ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, ἐκ τοῦ συμβουλίου τῆς ὁποίας προώρως ἀφηρηπάγη ὁ διακεκριμένος συνεργάτης Μιχαήλ Βλαστός (4. 9. 1936).

Ὁ Μιχαήλ Βλαστός δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγος, ἀλλ' ἠσχολήθη περὶ τὴν νομισματικὴν καὶ τελευταῖον περὶ τὴν ἀγγειογραφίαν μετὰ τοσαύτης εὐστοχίας, ὥστε δύναται τις νὰ προβάλῃ αὐτὸν ὡς παράδειγμα αὐτομαθοῦς ἀνδρὸς διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐφυίας καὶ ἐπιμονῆς ἐξαρθέντος μέχρις ἐπιζήλου ἐπιστημονικῆς περιωπῆς, ἡ ὁποία προσεκόμισεν εἰς αὐτὸν τὸ περιζήτητον βραβεῖον Allier de Hauteroche τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῆς Φιλολογίας καὶ ἀνεπιφύλακτον διεθνῆ ἀναγνώρισιν διὰ τὰς ἀξιολογωτάτας αὐτοῦ νομισματικὰς πραγματείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσαν καταλαμβάνουσι θέσιν αἱ περὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος μελέται αὐτοῦ. Σημειωτέον ὅτι ὁ Μιχαήλ Βλαστός κατεῖχε μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ συλλογὴν τῶν νομισματικῶν ἐκδόσεων τοῦ Τάραντος, θαυμαστὴν οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀρίστην διατή-

ρησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν μέγαν πλοῦτον τῶν ἐκδόσεων, οἷον οὐδεὶς οὔτε πρὸ αὐτοῦ οὔτε μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦδε ἐσχημάτισεν.

Ἐν Ἀθήναις ὁ Βλαστός τραπεὺς πρὸς τὴν μελέτην τῶν Ἑλληνικῶν ἀγγείων ἐσχημάτισε λαμπρὰν συλλογὴν ἀγγείων, τῆς ὁποίας παρεσκεύαζε τὴν ἐκδοσιν ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Corpus vasorum antiquorum.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς «Ἐταιρείας τῶν φίλων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου» ὀφείλεται εὐγνώμων ἀνάμνησις εἰς τὸν Μιχαὴλ Βλαστόν, διότι ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ κινηθῆ εὐρύτερον κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον περὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα. Καὶ ἄλλως δὲ ὁ ἀείμνηστος φίλος ὑπῆρξεν ὠφέλιμος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαιολογίαν, εἰς δὲ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν ὑπῆρξεν ἐξαιρέτως συμπαθὴς διὰ τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ ἐν τῷ συμβουλίῳ συνεργασίαν καὶ διὰ τὴν πραγματικὴν του ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἐταιρείας στοργὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ τρανώτατα διεδήλωσεν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία παρὰ τὴν ζωερὰν ἀνάμνησιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀβιάστου εὐγενείας τοῦ ἀειμνήστου φίλου καὶ συνεργάτου αισθάνεται καὶ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, διότι ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐκείνου ἢ πολύτιμος αὐτοῦ Νομισματικὴ καὶ Ἀρχαιολογικὴ βιβλιοθήκη ἐκληροδοτήθη κατὰ διαθήκην εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐταιρείαν.

Ὁ Μιχαὴλ Βλαστός ἐξασφάλισας τὴν ὑλικὴν του ζωὴν δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἐπέζητησε τὴν εὐγένειαν τῆς ὑπάρξεως διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος, οὕτω δὲ κατέστησε δυσεξάλειπτον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Καὶ τὸν διακεκριμένον τραπεζίτην καὶ φιλόστορα Σπυρίδωνα Λοβέρδον προώρως ἀφήρησεν ὁ θάνατος ἐκ τῶν ἐταίρων ἡμῶν.

Ὡσαύτως ἀπωλέσαμεν τοὺς παλαιοὺς ἡμῶν καὶ ἀφωσιωμένους ἐταίρους, ἀκραιφνεῖς δὲ θιασώτας τῆς Ἐθνικῆς ἰδέας καὶ τῶν

Ἑλληνικῶν παραδόσεων τὸν Νεοκλέα Καζάζην, τὸν Νικόλαον Καρόλου, τὸν Γεώργιον Γαρδίκαν καὶ τὸν δμώνυμον υἱὸν τοῦ πρώτου γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Ἀλέξανδρον Ῥίζον Ῥαγκαβῆν.

Ἐν πλήρει ἐπιστημονικῇ δράσει καὶ νέος ἀκόμη ἐξέλιπεν ὁ διευθυντῆς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Πέτρος Φουρίκης καὶ ὁ διευθυντῆς τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Κωνσταντῖνος Παναγιωτόπουλος, ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος Σπυρ. Παξιμάδης.

Ἀλλὰ τὸ ἔτος 1936 εὐρῦνον τὴν πένθιμον χορείαν ἀθροῖα κατηύθυνε τὰ θανατηφόρα αὐτοῦ βέλη κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας, τῶν ὁποίων τέσσαρες ἀνῆκον εἰς τὰς τάξεις τῶν ἑταίρων καὶ θιασωτῶν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ Παναγῆς Τσαλδάρης, ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου.

Τὰ ὀνόματα αὐτῶν συνεδέθησαν πρὸς μεγαλοουργοὺς καὶ πρὸς ταραχώδεις περιόδους τῆς ἔθνικῆς ἱστορίας, εἶναι δὲ ἐπόμενον ὅτι προεκάλεσαν ὀξείας ἀντιθέσεις καὶ σκληροὺς ἀγῶνας.

Ἀναπολοῦντες ὅσα ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς χώρας ἔπραξαν τιμῶμεν εὐγνωμόνως τὴν μνήμην αὐτῶν ὡς πρώτων στρατιωτῶν τῆς πατρίδος.

Κλείοντες τὸ βιβλίον τοῦ θανάτου καὶ ἀναλαμβάνοντες τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀναφέρομεν ὅτι ἡ Ἑταιρεία τιμῶσα τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ φιλόραχαιον δρᾶσιν ἐξέλεξεν ἐπιτίμους ἑταίρους τοὺς ἑξῆς διαπρεπεῖς ἀρχαιολόγους:

1. Τὸν κ. Ἐρρῆικον Bulle, Καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Würzburg.
2. Τὸν κ. Κάρολον Dugas, Καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Lyon.

3. Τὸν κ. Ἐρνέστον Fiechter, Καθηγητὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ τῆς Σιουτγάρδης.

4. Τὸν κ. Ἀντώνιον Hekler, Καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης.

5. Τὸν κ. Λουδοβικόν E. Lord, Καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ Πρόεδρον τοῦ ἐν Οὐάσιγκτῶνι Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος.

6. Τὸν κ. Περικλέα Ῥεδιάδην, Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, διὰ τὸ θερμὸν αὐτοῦ διαφέρον ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας.

Ἴσόβιον δὲ ἑταῖρον ἐξέλεξεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κ. Μιλτιάδην Α. Σταμούλην διὰ τὴν καὶ ἐξ οἰκογενειακῆς παραδόσεως στοργὴν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἄλλ' ἴδωμεν νῦν ὅποιον ὑπῆρξε τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἐνενηκοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ζωῆς αὐτῆς.

Αἱ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας ἦσαν αἱ ἑξῆς:

1. Κατὰ τὴν Ἱερὰν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Ἐλευσίνα καὶ δὴ κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Κουμουνδούρου, τοῦ ἀρχαίου Ῥειτοῦ, χῶρον ὁ κ. Κουρουνιώτης καὶ ὁ ἀρχιτέκτων κ. Τραυλὸς ἀνεῦρον πολυτίμους λεπτομερείας τῆς διαδρομῆς τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ καὶ διακλαδώσεις αὐτῆς.

Τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ Δαφνίου μέχρι τοῦ Ῥειτοῦ, ἡ δὲ ἀρχαία ὁδὸς διέρχεται διὰ τοῦ τεμένους τοῦ Ἀφροδισίου. Τὸ πρὸ τοῦ Ἀφροδισίου καὶ πρὸς τὸ Δαφνὶ κείμενον μέρος τῆς ὁδοῦ, ἀπέχει ὀλίγα μόνον μέτρα ἀπὸ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ, διακρίνονται δὲ ἀκόμη αἱ τροχιαὶ αἱ σχηματισθεῖσαι ἐν τῷ βράχῳ ἐκ τῆς διελεύσεως τῶν ὀχημάτων.

Μετὰ τὸ Ἀφροδίσιον ἡ ὁδὸς διχοτομεῖται, εἰς δὲ βραχίων αὐτῆς, ὁ δεξιὸς, ἀνέρχεται πρὸς τὴν ῥάχιν τῆς ὄρεινῆς γλώσσης, ἡ ὁποία διαχωρίζει τὸν σημερινὸν Σκαρραμαγκᾶν ἀπὸ τῆς λίμνης τοῦ Ῥειτοῦ. Ὑπερβαίνουσα τὴν ῥάχιν ἡ διακλάδωσις αὕτη τῆς

ὁδοῦ κατέρχεται ἐπὶ τῆς ἄλλης κλιτύος τοῦ λόφου καὶ διασχίζουσα τὸ μικρὸν πεδίον τοῦ Ῥεῖτοῦ φθάνει διὰ μικροῦ ἀνοίγματος εἰς τὸ Θριάσιον πεδίον. Τὸ κατάστρομα τῆς ὁδοῦ ἔχει κατασκευασθῆ ἔκ μικρῶν καὶ μεγάλων λίθων ἐπιμελῶς συμπιεσθέντων. Ἔνεκα δὲ τῆς κατωφερείας ἡ μία πλευρὰ τῆς ὁδοῦ στηρίζεται ἐπὶ χθαμαλοῦ ἀναλήματος ἀργολιθικοῦ ἔκ μεγάλων λίθων, σφζομένου κατὰ τόπους, ἐνιαχοῦ δὲ εἰς δύο σειράς.

Ὁ ἀριστερὸς βραχίων τῆς διχοτομουμένης Ἰεραῆς ὁδοῦ βαίνει παραλλήλως τῆς σημερινῆς ὁδοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 20 περίπου μέτρων ἀπ' αὐτῆς, παρακάμπτει τὴν βραχώδη παραφυάδα καὶ κατευθύνεται πρὸς βορρᾶν διχοτομουμένη καθ' ὁδὸν οὕτως, ὥστε ὁ μὲν δεξιὸς βραχίων νὰ συναντήσῃ τὴν πρὸς τὸ Θριάσιον πεδίον φέρουσαν ὁδόν, ὁ δὲ ἀριστερὸς νὰ φέρῃ εἰς Ἐλευσίνα διὰ τοῦ Ἐλευσινικοῦ πεδίου.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν σφίζεται συνεχῆς ἡ ὁδός, ἀλλὰ μόνον κατὰ τόπους, ὁ δὲ κ. Τραυλὸς συνέταξε λεπτομερὲς σχέδιον τῶν σφζομένων τμημάτων τῆς ὁδοῦ, συμπληρῶν δὲ αὐτὸ διὰ μελέτης τῆς ὑπολοίπου Ἰεραῆς ὁδοῦ θὰ δυνηθῆ νὰ παράσῃ πολῦτιμον βοήθημα διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁδοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν. Τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ κυμαίνεται μεταξὺ 4 καὶ 5 μέτρων, ἡ δὲ ἀπόστασις τῶν τροχιῶν ἀπ' ἀλλήλων εἶναι περίπου 1,ᾠ 40. Προσεχῶς θέλει ἐρευνηθῆ καὶ τὸ παρατηρηθὲν ἐντὸς τῆς λίμνης λίθινον φράγμα.

Ὡσαύτως ἀνευρέθη ἐπὶ τοῦ πρὸς Β λόφου τῆς λίμνης μέγα τετράγωνον κτίσμα λείψανον, πιθανῶς, ἀρχαίου φάρου, ἔχον διαστάσεις 12,ᾠ 55 × 8,ᾠ 80 καὶ ὕψος σφζόμενον 1,ᾠ 20.

2. Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἐρευναν ταύτην ὁ κ. Κουρουσιώτης μετὰ τοῦ κ. Τραυλοῦ ἐξηκολούθησε τὰς ἐν Ἐλευσίνῃ ἀνασκαφὰς αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε τὴν μεγάλην Ῥωμαϊκὴν οἰκίαν, τῆς ὁποίας ἡ ὀψωδῆποτε ἀρτία διατήρησις θέλει χρησιμεύσει ὡς καλὸν παράδειγμα ἀρχαίας οἰκίας.

Ἡ οἰκία αὕτη εὗρισκομένη κάτωθεν τοῦ Μουσείου τῆς Ἐλευ-

σῖνος ἔχει μῆκος μέτρων 26,50 καὶ πλάτος μέτρων 13,50, κατευθύνεται δὲ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Τὰ διαμερίσματα τῆς οἰκίας εἶναι δέκα τέσσαρα, πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχει μία αὐλὴ καὶ εἰς εὐρὺς ὑπαιθρος χώρος, πιθανῶς κῆπος.

Τῶν δωματίων καὶ τῆς αὐλῆς τὰ δάπεδα ἦσαν ἐπεστρωμένα διὰ ψηφιδωτῶν μετὰ ὠραίων πολυχρῶμων σχημάτων.

3. Ἐν Μαραθῶνι ὁ κ. Σωτηριάδης ἐξηκολούθησε τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ καὶ ἐξηκρίβωσε λεπτομερείας τινὰς τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ σκαφῶν, τὰς ὁποίας ἀναγράφει ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων ὀρμηθεὶς ἐκτενεῖς συνέγραψε μελέτας περὶ τῆς τοπογραφίας τοῦ Μαραθῶνος. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἐξήτασαν ἐκ νέου καὶ διελεύκαναν ἐν πολλοῖς προβλήματα τεθέντα τὸ πρῶτον τῷ 1792 ὑπὸ τοῦ Fauvel.

4. Ἐν Μεγάροις ἀνέσκαψεν ὁ Ἔφορος κ. Ἰ. Θεοψιάδης.

Ἡ ἔρευνα ἐγένετο εἰς δύο σημεῖα τῆς σημερινῆς πόλεως ἤτοι ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ κειμένῃ κατὰ τὴν ΝΔ κλιτὸν τοῦ λόφου τῆς Καρίας καὶ κατὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Μουρμούνη.

Ἐν τῇ πλατείᾳ ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια κτίσματος ἐκ πώρου λίθου ἐν δευτέρᾳ χρήσει. Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ὑποκαύστων εἶναι φανερὸν ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλου λουτροῦ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐν χρήσει καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, ὅπως διαπιστοῦται ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων. Τὴν ἐν τοῖς χριστιανικοῖς χρόνοις χρησιμοποίησιν τοῦ λουτροῦ βεβαιοῖ καὶ ἐπιγραφὴ πρὸ ἐτῶν εὐρεθεῖσα καὶ σχετιζομένη πρὸς τὸν κόμιτα Διογένη, τὸν ἐκ τῆς γυναικὸς συγγενῆ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, καὶ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Ἰσαυρίας ἀποσταλέντα τῷ 494 μ. Χ. Τὸ λουτρόν τοῦτο διατηρηθὲν ἐπὶ μακρόν, φαίνεται ὅτι ἔπαυσε νὰ λειτουργῇ κατὰ τὸν 6^{ον} μ. Χ. αἰῶνα, διότι εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ τάφοι καὶ 19 νομίσματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Βαθύτερον τῶν θεμελίων τοῦ λουτροῦ εὐρέθησαν ἄλλα θεμέλια ὡσαύτως πώρινα καὶ παρ' αὐτὰ ἐπίχωσις περιέχουσα τεμάχια

ἀγγείων μελαμβραφῶν καὶ ἐρυθρογράφων τοῦ τέλους τοῦ 5^{ου} ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο μεγάλων διαστάσεων, ἀλλ' εἶχεν ἐπίχωσιν περιέχουσαν τεμάχια ἀγγείων ῥωμαϊκῶν καὶ ἐφεξῆς χρόνων. Τὰ τοιχώματα τοῦ σπηλαίου ἦσαν ἐπικεχρισμένα διὰ λευκοῦ κονιάματος φέροντος καὶ ἐρυθρὰν κατὰ τόπους βαφῆν. Ἡ συνέχεια τῆς ἐργασίας θὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς λατρευτικῆς σημασίας τοῦ σπηλαίου.

5. Ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ ἐτῶν γενομένας ἐκεῖ ἀνασκαφὰς αὐτοῦ ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Σωτηρίου.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφικὴν περιόδον τοῦ 1936 συνεπληρώθη ἡ ἀποκάλυψις τῆς τετάρτης χριστιανικῆς βασιλικῆς τῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ἐρέυνης ὑπῆρξαν ἀξιολογώτατα καὶ διὰ τὰ νέα ψηφιδωτὰ δάπεδα καὶ διὰ τὴν διευκρίνησιν τοῦ ὄλου διαγράμματος τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξελίξεως τῆς βασιλικῆς κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους.

Τὸ διάγραμμα τοῦτο παρουσιάζει διαφορὰν ἰκανὴν ἀπὸ τῶν συνήθων βασιλικῶν τοῦ 5^{ου} καὶ τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰς μακρὰς πλευράς, ὅπου ὑπάρχουσι κατὰ τὸ μέσον περίπου συμμετρικὰ τετράγωνα διαμερίσματα, πλατύτερα τῶν πλαγίων κλιτῶν τοῦ ναοῦ, προσδίδοντα εἰς τὴν βασιλικὴν τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, οὐχὶ δὲ μόνον ἔξωθεν, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς, ὅπου ἐπικοινωνοῦσι πρὸς τὰ πλάγια κλίτη διὰ τριβήλων, τῶν ὁποίων εὐρέθησαν αἱ κτισταὶ βάσεις. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὕτη διαμόρφωσις φαίνεται μέχρι τοῦδε μοναδική.

Ἄλλη ἰδιορρυθμία εἶναι τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ νάρθηκος τετράγωνα διαμερίσματα μετ' ἀξιολόγων ψηφιδωτῶν δαπέδων. Τὰ διαμερίσματα ταῦτα ἀναμιμνήσκουσι παρόμοια διώροφα διαμερίσματα, προωρισμένα διὰ τὰ κλιμακοστάσια τῶν ὑπερώων τοῦ ναοῦ. Πρὸς Α τοῦ βορείου διαμερίσματος ἀνευρέθη νεωτέρα προσθήκη ὑψηλότερα κατὰ τρεῖς βαθμίδας, φέρουσα δὲ ὡσαύτως ψηφιδωτὸν δάπεδον.

Τρίτῃ τέλος ἰδιορρυθμία τῆς τετάρτης ταύτης βασιλικῆς παρα-

τηρεῖται κατὰ τοὺς περὶ τὴν ἀψίδα τάφους, οἵτινες συγκοινωνοῦσι διὰ θυρίδος πρὸς τὰ πλάγια κλίτη. Ὁ ἔρευνηθεὶς τελευταῖον δεξιὸς θάλαμος οὐδένα περιεῖχε τάφον.

Κατὰ τὴν τελευταίαν σκαφὴν ἠρηνήθη ὡσαύτως μέγα μέρος τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς, ἔχοντος μῆκος δέκα πέντε μέτρων.

Ἰδίαν σημασίαν μεταξὺ τῶν εὐρημάτων ἔχουσι τὰ ψηφιδωτὰ δάπεδα, τὰ καλύπτοντα τὸ ἔδαφος τῶν πλαγίων κλιτῶν καὶ τῶν ἄλλων διαμερισμάτων, πλὴν τοῦ μέσου κλίτους καὶ τοῦ νάρθηκος, ὅπου ἔχομεν δάπεδον μαρμαρόστρωτον.

Τὰ πλάγια κλίτη ἔχουσι θέματα γεωμετρικά, διάφορα εἰς ἑκάτερον· ἀδρὰ μὲν εἰς γραμμάς, ἀλλ' ὑστεροῦντα εἰς χρωματικὴν διατύπωσιν καὶ καλλιτεχνικὴν εὐκρίνειαν καὶ λεπτότητα.

Ἄξια μεγαλητέρας προσοχῆς εἶναι τὰ ψηφιδωτὰ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ νάρθηκος διαμερισμάτων, διότι παρέχουσι παραστάσεις πτηνῶν, ζώων, ἰχθύων καὶ παραστάσεις ἀγγείων ἐν συνθέσει, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ ἐνιαῖον σύνολον. Αἱ κινήσεις εἶναι ποικίλαι, ἢ δὲ χρωματικὴ σύνθεσις πλουσιωτάτη, ἀλλὰ τὸ σχέδιον δὲν εἶναι λεπτὸν οὐδὲ εὐκαμπτον, ὅπως ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς ἀρχαιοτέρας τρίτης βασιλικῆς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος.

Παρά τινος διαφορὰς ἢ ὅλη τέχνη τῶν ψηφιδωτῶν τούτων εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ψηφιδωτῶν τῶν πλαγίων κλιτῶν.

Συγκρίνοντες δὲ πρὸς τὴν τρίτην βασιλικὴν παρατηροῦμεν καθ' ὅλου κατωτέραν τέχνην, ἀμελέστερον σχέδιον καὶ ἀδρότερον τονισμόν τῶν περιγραμμάτων ἢτοι γνωρίσματα μεταγενεστέρας κατωτέρας καλλιτεχνικῆς διαθέσεως.

Οἱ χρόνοι τῶν ψηφιδωτῶν τούτων ὡς καὶ τῆς βασιλικῆς δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἀνευρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀρχιτεκτονικῶν καὶ διακοσμητικῶν γλυπτῶν. Πάντα ταῦτα συγκρινόμενα πρὸς τὰ τῶν ἄλλων βασιλικῶν τῆς Ν. Ἀγχιάλου, τοῦ 5^{ου} καὶ 6^{ου} αἰῶνος παρουσιάζονται κατώτερα κατὰ τὴν τέχνην.

Διὰ τοῦτο ὁ κ. Σωτηρίου ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ ζωὴ τῆς πόλεως ἔληξε, κατὰ τὰς ἱστορικὰς πηγὰς, περὶ τὰ τέλη τοῦ 7^{ου} αἰῶνος

χρονολογεῖ τὴν τετάρτην βασιλικὴν εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ εἰς τὰ μέσα τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ὡς ἔσχατον μνημεῖον τῆς παλαιοχριστιανικῆς ταύτης πόλεως.

Παρὰ τὴν βασιλικὴν ταύτην ἀνεσκάφη κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον καὶ τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τοῦ λουτρῶνος τῆς βασιλικῆς Α, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε διαμερίσματα τῶν ἀποδυτηρίων καὶ αἴθουσας μετὰ δύο λουτήρων ψυχροῦ ὕδατος.

Ἐκτὸς τούτων ἐνδιαφέρουσαι εἶναι τινες Ἰουδαϊκαὶ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί, μαρτυροῦσαι περὶ παροικίας Ἰσραηλιτικῆς ἐκεῖ καὶ ἄξιοι προσοχῆς διὰ τοῦτο.

6. Ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ ὁ καθηγητὴς κ. Κεραμόπουλλος ἐξεχολούθησε τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Κυρίως ἡ ἐργασία ἐγένετο περὶ τὸ χωρίον Σύνδενδρον (πρόφην Τρεβένι) πρὸς Δ τῶν Γρεβενῶν, ἔνθα εἶχεν εὑρεθῆ ἔσχατως ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, φέρον παράστασιν ἰππέως καὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνδρόνικος Κλεονίκου ἥρωος». Ἐντεῦθεν εἶχε συλλέξει ἀρχαῖα ἀγγεῖα καὶ λίθινα ἐργαλεῖα, ὁ ἑξαιρέτος διδάσκαλος Κωνστ. Καραπατάκης. Πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου προέρχεται καὶ ἡ ἐν Γρεβενοῖς εὑρισκομένη ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή: Γ'(ἀῖος) Μαικήνας Διὶ ὑψίστῳ εὐχὴν.

Περὶ τὸ χωρίον ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια πλειόνων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἀνηκουσῶν εἰς τοὺς χρόνους τοὺς πρὸ τῆς ἐξισλαμίσεως τῶν κατοίκων Βαλαάδων.

Παρὰ τὴν θέσιν Ἅγιος Ἀθανάσιος ἀνευρέθησαν λείψανα κτίσματος ἐστεγασμένου ποτὲ διὰ κεράμων Ἑλληνικοῦ τύπου. Περαιτέρω δὲ ἄλλο λείψανον κτίσματος ἐπεστρωμένου διὰ κεραμοκονιάματος καὶ μαρμαρίνων πλακῶν. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων βάθρον τετράγωνον ἀγνώστου προορισμοῦ.

Τὸ ὅλον σχέδιον τῶν ἐρειπίων δὲν φαίνεται σχετικὸν πρὸς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Κατὰ τὴν θέσιν Ἅγιος Μηνᾶς εὑρέθησαν σεσυλημένοι, ἀτυχῶς, τάφοι.

Εἰς ἀπόστασιν $1\frac{1}{2}$ χιλιομέτρου κατὰ τὴν θέσιν Σβατὸς (=Εἰσβατὸς) καὶ τὸ παρ' αὐτὴν Παλαιοκάστρον ἡ γενομένη ἔρευνα διεπίστωσε τεχνητὴν διασκευὴν τοῦ χώρου τοῦ Παλαιοκάστρου εἰς πλείονα ἄνδηρα, τὸν δὲ ὅλον τύπον κατωκημένον. Φαίνεται ὁμως ὅτι ἐν γένει αἱ κατοικίαι ἦσαν ἐνταῦθα ἀραιαί, ὅτι δὲ ὁ χώρος τοῦ Παλαιοκάστρου ἦτο ἄσυλον μᾶλλον τῶν κτηνῶν, ἡ δὲ κόμη ἦτο κατὰ τὸν Σβατόν. Ἐκεῖ εὐρέθησαν λίθινα θεμέλια πηλοκτίστων λιθίνων οἰκιῶν ὡς καὶ πολλὰ θραύσματα μεταγενεστέρων ἀγγείων μεγαρικῶν, ἀρετινῶν κ.τ.τ. καὶ ὠραία χαλκῆ λαβὴ ἀγγείου μετὰ γυναικείας προτομῆς.

Καὶ ἡ κόμη τοῦ Σβατοῦ εἶναι κατὰ τὸ σύστημα καὶ τῶν Μακεδονικῶν πολισμάτων περικεκλεισμένη διὰ τῶν συνεχῶν τοίχων τῶν ἀκραιῶν οἰκιῶν, ἔξωθεν τῶν ὁποίων δι' ἀποτομῆς ἢ προσχώσεως ἦτο ἐσχηματισμένη ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β' ὄχυρὰ καὶ ἀπρόσβατος θέσις κατὰ τὸ Παλαιοκάστρον, χρησιμοποιοιμένη ὡς καταφύγιον ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Τὸ Παλαιοκάστρον τοῦ Συνδένδρου εἶναι τὸ μέγιστον τῶν μέχρι τοῦδε βεβαιωθέντων Φιλιππειῶν πολισμάτων.

Ὅτι δὲ ἡ ἡλικία τοῦ συνοικισμοῦ τούτου εἶναι μακροτάτη ἀποδεικνύουσι προϊστορικὰ ὄστρακα καὶ λίθινα ἐργαλεῖα εὐρεθέντα κατὰ καιροὺς καὶ ἐπιμελῶς συλλεχθέντα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Καραπατάκη, ὡς καὶ τεμάχια ἀπεσκληρυμμένου πηλοῦ φέροντος ἀποτυπώματα ξύλων, προερχόμενα δὲ ἐκ ξυλοπηλοκτίστων οἰκιῶν.

Ἐν τῷ κοινοτικῷ καταστήματι Γρεβενῶν ἀπετελέσθη ἤδη πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ περιλαμβάνουσα ποικίλα ἀρχαῖα μαρμάρινα ἀνάγλυφα καὶ περίοπτα ἔργα καὶ πῆλινά τινα.

Οὕτω κατὰ μικρὸν παρασκευάζεται ἀξιόλογος ἀρχαιολογικὴ τοπογραφία τῆς Δ. Μακεδονίας.

7. Ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ δὴ κατὰ τὸν περίπυστον βυζαντινὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐξετέλεσεν ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας δαπάνῃ τῆς Ἐταιρείας ὁ διδάκτωρ κ. Μαρίνος Καλλιγᾶς, τὰ δὲ

πορίσματα αὐτῶν εἶναι ἀξιόλογα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μνημείου.

Ἀναζητῶν ὁ ἀνασκάψας τὸν φιλολογικῶς μεμαρτυρημένον πύργον κλιματοστασίου ἄγοντος εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον τῆς Ἀγίας Σοφίας ἠρεύνησε κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ νάρθηκος καὶ ἀπεκάλυψεν ἐκεῖ τοίχους συγχρόνους πρὸς τὸ κύριον κτίσμα, ἀλλὰ μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν βάσιν τοῦ ζητουμένου πύργου, πιθανώτατα δὲ σχηματίζοντας τὴν ἀνατολικὴν κατάληξιν τοῦ αἰθρίου τῆς ἐκκλησίας καὶ ἄλλο τι πρόσκτισμα. Ἡ ὅλη ἐπεξεργασία τῆς πλευρᾶς ταύτης τῆς ἐκκλησίας δεικνύει ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ἀρχιτεκτονικῶς συνδεδεμένος πύργος. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ βόρειον μέρος τοῦ νάρθηκος δὲν παρατηρήθη ἕχνος ὑπάρξεως πύργου.

Κατὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ὁ πύργος δὲν ἀνήκεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ μνημείου τεκτονικῶς, ὀφείλει δὲ νὰ ἀναζητηθῆ ἄλλαχού.

Ἀνατολικώτερον τῶν ἀποκαλυφθέντων λειψάνων ἀνευρέθη ὁμαδικὸς τάφος, ἐστεγασμένος διὰ πλακὸς φερούσης κυμάτιον τῶν μετὰ τὸν Θεοδόσιον καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ χρόνων, χρησιμοποιεθεῖσης ἐνταῦθα διὰ δευτέραν φορὰν. Ἐκ τῶν κτερισμάτων ἦτοι μικροῦ πηλίνου ἀγγείου καὶ φιαλίδιου κεκοσμημένου, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς πλινθοδομίας συνάγεται ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τοὺς τελευταίους Βυζαντινοὺς χρόνους.

Ἄλλη σκαφή κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν βόρειον τμήμα τοῦ νάρθηκος ἀπεκάλυψεν ὅτι τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ εἶναι ὀγκωδέστατα, ἀλλ' ὅτι ταῦτα δὲν ἐκτείνονται πρὸς τὸ ἔξω μέρος τοῦ ναοῦ.

Ἡ σκαφή προέβη εἰς βάθος 3,μ²⁰ χωρὶς νὰ συναντήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν θεμελίων. Σημειωτέον ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν στρώμα καὶ δὴ τὸ δάπεδον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Νυμφαίου τοῦ εὐρισκομένου παρὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν κεῖται εἰς βάθος 3 μέτρων.

Κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐρεύνης παρατηρήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνασκάπτοντος ἑπτὰ διακεκριμένα δάπεδα ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὸ ἀνώτατον σημερινόν. Ἡ αὐτὴ διάταξις παρατηρήθη καὶ κατὰ τὸ κέντρον τῆς ἐκκλησίας, ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ τρούλου, καὶ παρὰ τὸν νοτιανατολικὸν πεσσόν.

Παρά τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα εὐρέθησαν καὶ ἄφθονα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, μεταξὺ τῶν ὁποίων μάλιστα διαφέροντα εἶναι τὰ ἐπιστεγάσματα τῶν θωρακίων, μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς ἀρχικῆς λαμπρότητος τοῦ ναοῦ. Ἄξια ἰδίως προσοχῆς εἶναι τὰ τεμάχια πολυτελοῦς θωρακίου κεκοσμημένου δι' ἐνθέτου κεράμου φέροντος λεπτὸν στιλπνὸν ἐπίστρωμα ἐξ ὑαλίνης μάζης. Ὡσαύτως πλάκες πολυχρόμου μαρμαρίνης ἐπενδύσεως, ῥωμαϊκὰ ἐπίκρανα, ὀρθοστάται, ἀποτμήματα κιονοκράνου τοῦ γυναικωνίτου τέχνης τοῦ 5^{ου} αἰῶνος. Ἐκτὸς τούτων καὶ τεμάχια ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν καὶ μιᾶς λατινικῆς.

Μικρὰ ἔρευνα κατὰ τὸν τοῖχον τῆς ΝΔ γωνίας τοῦ νάρθηκος διεπίστωσεν ὅτι τὸ κονίασμα καλύπτει παλαιότεραν ἐκεῖ διαμόρφωσιν, ὑποδηλουμένην καὶ ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς ἀνωμαλίας τοῦ σταυροθολίου. Μέλλουσα ἔρευνα θὰ δείξῃ ἂν ἐκεῖ εὐρίσκετο ἡ ἄνοδος εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἐν τῷ γυναικωνίτη ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κονιάματος ἔδειξεν ὅτι ἡ μεσημβρινὴ πλευρὰ εἶναι Τουρκικὴ, τὰ δὲ διάμεσα χωρίσματα θεωρούμενα μέχρι τοῦδε Τουρκικά, εἶναι τοῦναντίον Βυζαντινά. Τὴν ὀριστικὴν Βυζαντινὴν μορφήν τῆς πλευρᾶς ταύτης θὰ προσπαθήσῃ νὰ βεβαιώσῃ ἡ ἔρευνα προσεχῶς, διακρίνουσα τὰς Τουρκικὰς προσθήκας. Ἐμελετήθη ὡσαύτως ἀκριβῶς ἡ στέγη τοῦ ναοῦ καί, παρὰ τὰς τεχνικὰς δυσκολίας, ἀνεκλήθη καθ' ὅλου ἡ πραγματικὴ ἐξωτερικὴ μορφή, ἡ κρυπτομένη ὑπὸ τὰς νεωτέρας ἀλλοιώσεις. Κατὰ τινὰ ἐπισκευὴν τοῦ δαπέδου τοῦ Ἱεροῦ βήματος μεταξὺ τῶν διαφόρων πλακῶν εἶχεν εὐρεθῆ ἄλλοτε ἡ ἐπιτύμβιος πλάξ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου, πιθανώτατα μέλους τινὸς τῆς μεγάλης οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου τῆς ὁποίας κλάδος εἶχεν, ὡς γνωστόν, ἐγκατασταθῆ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἐργασίας ἐν σπουδαιοτάτῳ Βυζαντινῷ μνημείῳ τῆς χώρας ἡμῶν ἀποτελεῖ καθήκον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἡ δὲ εὐτυχὴς ἀπαρχὴ τῆς ἐρεῦνης τοῦ κ. Καλλιγᾶ παρέχει εὐλόγους ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος.

8. Ἐν Καλαμίτσα τῆς Καβάλας ἐξηκολούθησεν ἡ ἔρευνα

διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Μπακαλάκη, εὐχαρίστως δὲ ἀναφέρομεν ὅτι καὶ τὸ φιλόρχαιον Ἀδελφᾶτον Καβάλας ἐνίσχυσεν οἰκονομικῶς τὴν ἐργασίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1936 ἡ ἀνασκαφὴ προέβη εἰς τὴν ὀλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τῶν κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος οἰκοδομικῶν λειψάνων οὕτω δὲ ἀνεκτίθη τετράπλευρον οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου μέρος κατεστράφη ὑπὸ νεωτέρων κτισμάτων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον σφῆζει τοὺς ἐκ γρανίτου τοίχους αὐτοῦ εἰς ὕψος 2,50 μέτρων.

Τὸ ἑσωτερικὸν τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι διηρημένον εἰς ἓν μεγαλύτερον καὶ δύο μικρότερα διαμερίσματα. Ἐντὸς τῶν δύο ἐκ τῶν διαμερισμάτων ὑπάρχουσι δύο ἐστία κατὰ τὸ μέσον περιπυ, κατεσκευασμένοι ἐκ λίθων γρανίτου εἰς σχῆμα τετράγωνον καὶ ἔχουσαι ἐπίστρωσιν ἐκ πηλοῦ ἢ πλακῶν γρανίτου.

Ἐπὶ τὴν ἐπίστρωσιν ὑπῆρχε γόμωσις περιέχουσα τεμάχια χονδροειδῶν ἀγγείων, ὁστᾶ ζῶων, θαλάσσια ὄστρακα καὶ ὄστρακον σκύφου στικτοῦ.

Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως τοῦ ὑπολοίπου οἰκοδομήματος εὐρέθησαν ὄστρακα ὡσαύτως ἀγγείων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἄξια λόγου εἶναι δύο τεμάχια λεβητοσχήμου ἀγγείου μελανομόρφου παριστιῶντος πολεμιστᾶς καὶ τέθριππον ἄρμα, διότι δι' αὐτῶν ἀνέρχεται ἡ ἱστορία τῆς Καλαμίτσας εἰς ἀρχαῖκους χρόνους, εἰς οὓς ἔφερον καὶ ἄλλα ὄστρακα τοῦ παρελθόντος ἔτους (ΠΑΕ 1935, 37).

Ὡσαύτως ἠρευνήθη συνεχόμενον πυργόσχημον κατασκεύασμα, ἀλλ' ἡ πλήρης τούτου ἀνασκαφὴ θέλει γίνεαι προσεχῶς.

Ἐκ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ χωμάτων προέρχονται διάφορα κινητὰ ἀρχαῖα ὄστρακα καὶ μαρμάρινα τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ ἐκ Θασίου μαρμάρου, πρὸς δὲ τούτοις ἐνεπίγραφοι λαβαὶ ἀμφορέων.

9. Ἐν Ἀμνισῷ τῆς Κρήτης ἐξηκολούθησαν αἱ ἀπὸ τινων ἐκτελούμεναι ἐκεῖ ἐνδιαφέρουσαι ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Σπ. Μαρινάτου.

Αἱ ἔρευναι τοῦ 1936 σκοπὸν εἶχον τὴν ἐξακριβώσιν τῆς ἐκτά-

σεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀμνισοῦ, ὄντως δὲ ἐφάνη ὅτι τοῦτο ἐκτείνεται εἰς μέγα διάστημα πρὸς νότον καὶ πρὸς δυσμάς, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν εὐρέθη ἀκόμη τὸ πέρασ αὐτοῦ.

Τὰ ἀποκαλυφθέντα διαμερίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν στρώμα καὶ ἀποτελοῦσι πιθανώτατα, βοηθητικούς χώρους καὶ κατοικίας τοῦ προσωπικοῦ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν γενομένων εὐρημάτων.

Τὰ κινητὰ εὐρήματα δὲν ἦσαν πολλά, διότι τὸ πλούσιον εἰς τοιαῦτα ἀρχαϊκὸν στρώμα δὲν ἠρευνήθη βαθέως. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου τμήματος αὐτοῦ προέρχονται πλείονα τεμάχια χαλκῶν ἀφιερωμάτων ἤτοι τρίποδος κἄ., ὡσαύτως λαιμὸς καὶ μέρος κεφαλῆς καὶ πόδες πηλίνου ἵππου γεωμετρικῆς ἐποχῆς καὶ μικρὰ πηλίνη κεφαλή, λείψανα πιθανῶς πηλίνων ἀρμάτων, πρὸς δὲ τούτοις τεμάχιον μεγάλου πίθου φέροντος ἐν ζώνῃ ἀποτυπώματα στρογγύλης σφραγίδος μετὰ παραστάσεως τρέχοντος ἵππου.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου στρώματος προέρχεται καὶ πωρίνη γυναικεία κεφαλή ἐφθαρμένη ὕψους 0,18 μετὰ σπειροειδῶν βοστρύχων ὑπὲρ τὸ μέτωπον καὶ μετὰ πολοειδοῦς καλύμματος. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἐνθετοί. Τὸ ὄλον πρόσωπον εἶναι ἐπίμηκες.

Εἷς τῶν εἰς προηγούμενας ἀνασκαφὰς εὐρεθέντων ἐλεφαντίνων ὀφθαλμῶν προσαρμόζεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀριστερὰν ὀφθαλμικὴν κοιλότητα τῆς πωρίνης κεφαλῆς.

Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἡ κεφαλή ἀνήκει εἰς ἀρχαϊκὸν τεχνίτην τῆς Δαιδαλείου τεχνοτροπίας. Ἐν τούτοις ὁ ἀνασκάπτων ἀποκλίνει μᾶλλον ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχαϊστικῆς μιμήσεως Ῥωμαϊκῶν χρόνων ὡσαύτως εὐρέθησαν ὅστέϊναι βελόνας καὶ περόνας, τινὲς τῶν ὁποίων ἀπολήγουσιν εἰς χεῖρα κρατοῦσαν ἀπίομορφον καρπὸν.

Πρὸς τούτοις ἀνευρέθησαν πέντε νέαι ἐπιγραφαὶ ἀναφέρουσαι πᾶσαι κόσμους μόνον (π. χ. ἐπὶ κόσμων τῶν σὺν Κλουμενίδα τῷ Κοίχιος τὸ δεῦτερον, κλπ.), ἀναγεγραμμέναι ἐπὶ πωρίνων πλακῶν καὶ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν περιόδον.

10. Ἐν Σικυῶνι ἐξηκολούθησεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀναστ. Ὀρ-

λάνδος τὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς πόλεως ἀνασκαφάς, διεπίστωσε δὲ πλείονας σημαντικὰς λεπτομερείας τοῦ σχεδίου τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐν τῷ κάτω ἀνδρήρῳ ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ νοτία πλευρὰ ἦτο κλειστή καὶ ὅτι ὀπισθεν τῆς στοᾶς ὑπῆρχον βοθητικὰ δωμάτια ὡς καὶ ἐν τῇ βορεία.

Ὡσαύτως κατὰ τὸν στυλοβάτην τοῦ περιστυλίου ὑπῆρχεν ἀποχετευτικὴ αὐλαξ φθάνουσα πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ ἀναλημματικῆς τοίχου καὶ συνεχιζομένη ἐπ' αὐτοῦ διὰ νὰ παραλαμβάνῃ καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἄνω ἀνδρήρου κατερχόμενα ὕδατα.

Πρὸς τούτοις εὐρέθη καὶ τρίτη εὐθεῖα κλίμαξ, πλάτους 1,35 ἐξ εἴκοσι βαθμίδων, ἐστεγασμένη καὶ σφύζουσα ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῆς τεμάχια κονιάματος.

Κατὰ τὸ ἄνω ἀνδρῶν ἡ ἔρευνα ἀπεκάλυψε ὄλον τὸν νότιον καὶ τὸν δυτικὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τοῦ γυμνασίου κατεσκευασμένον διὰ μεγάλων δόμων, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς τὰ ἔξω πλευρὰ ἦτο κυφωτή. Διὰ τῆς ἐρεύνης ταύτης ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἄνω ἀνδρῶν τοῦ γυμνασίου ἀπετελεῖτο μόνον ἐξ ὑποστέγων διατεταγμένων εἰς σχῆμα πεῖ.

Ἐκ κινητῶν εὐρημάτων ἄξια προσοχῆς εἶναι τὰ ἀρχιτεκτονικά, διότι δι' αὐτῶν κατορθοῦται ἡ ἀναπαράστασις τῆς στοᾶς. Ἡ ἐξεργασία ὅμως ἡ ἀμελής δεικνύει ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς ἀνακατασκευῆς τῆς γενομένης κατὰ τὸν 3^{ον} μ. Χ. αἰῶνα, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ μεγάλου σεισμοῦ τοῦ 2^{ου} μ. Χ. αἰῶνος, καθ' ἣν ἔπαθε μόνον τὸ ἄνω ἀνδρῶν.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Γυμνασίου ἐγένετο ἀνάγκη ἐρεύνης τάφων τινῶν πρὸς ἀποτροπὴν συλῆσεως κατὰ τὴν θέσιν Γκράβες, ὑπεράνω τοῦ χωρίου Μοῦλκι.

Τὰ εὐρήματα ἦσαν ἀρυβαλλοειδῆ τινὰ ἐρυθρόμορφα ληκύθια τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ἐφ' ἐνὸς τῶν ὁποίων παρίσταται ἡ Θέτις κομίζουσα τὰ ὄπλα εἰς τὸν Ἀχιλλέα.

Ἄλλὰ τὸ σημαντικώτατον εὐρημα ἐκ τάφων εἶναι τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς θέσεως Τραγάνα, ὅπου ἡ ἀρχαϊκὴ Σικυῶν καὶ ἐκ τοῦ κτήματος Ζαρκωτοῦ, ὅπου τάφοι τυχαίως ἀνοιχθέντες ἀπέδωκαν ἀγγεῖά τινα τοῦ 5^{ου} αἰῶνος καὶ ἐν ἀξιολογώτατον χαλκοῦν κάτοπ-

τρον. Κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ δίσκου τοῦ κατόπτρου ὑπῆρχον μικρὰ τρέχοντα ζῶα, ἡ δὲ λαβὴ ἀποτελεῖται ἐκ κόρης ἰσταμένης, φερούσης δωρικὸν χιτῶνα μετὰ διπλοῖδιον, προβαλλούσης τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἀνασυρούσης διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χιτῶνα, διὰ δὲ τῆς προτεταμένης δεξιᾶς χειρὸς κρατούσης ἄνθος.

Ἡ ὅλη τεχνοτροπία τοῦ ἔργου τάσσει αὐτὸ εἰς τοὺς περὶ τὸ 460 π. Χ. χρόνους.

Ἐπίσης συνετάχθη κατὰ τὸ 1936 τὸ γενικὸν τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς ἀρχαίας Σικυῶνος ὑπὸ τοῦ κ. Ὁρλάνδου καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Στύκα.

11. Ἐν Ἀχαΐᾳ ἐξηκολούθησαν αἱ ἔρευναι Μυκηναϊκῶν νεκροταφείων διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ν. Κυπαρίσση.

Μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν νεκροταφείων τῶν δύο προϊστορικῶν συνοικισμῶν τῶν Πατρῶν τῆς Ἀρόης καὶ τῆς Μεσάτιδος, ἐζητεῖτο καὶ τὸ νεκροταφεῖον τοῦ τρίτου προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ, τῆς Ἀνθείας. Τοῦτο δὲ εὐρέθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1936 κατὰ τὰ ὑψώματα πρὸς Α τῆς Ἐγλυκάδος οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐργοστασιῶν οἰνοποιίας Klaus - „, Ἀχαΐας“ παρὰ τὸ βουνὸν Κούκουρα καὶ Ὀμπλόν, ἔνθα ἡ ὅλη περιφέρεια καλεῖται Ῥιγανόκαμπος.

Ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἀντωνίου Σκόνδρα ἀπεκαλύφθησαν θαλαμοειδεῖς τάφοι, οἵτινες καὶ ἠρευνήθησαν, ἀπέδωκαν δὲ πολλὰ ἀγγεῖα τῶν ὑστερομυκηναϊκῶν χρόνων μετὰ γεωμετρικῆς διακοσμῆσεως.

Ἐξ ἑνὸς τάφου ἐξήχθησαν περὶ τὰ 55 ἀγγεῖα, σχεδὸν πάντα ἀκέραια. Εἶναι δὲ ταῦτα μεγάλοι ἀμφορεῖς δίωτοι καὶ τετράωτοι καὶ τινες μετὰ μαστῶν ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἄλλοι τυφλόστομοι, πτηνόσχημα ἀγγεῖα, λεκάναι καὶ οἰνοχόαι μετὰ ἰδιορρυθμοῦ βάσεως κλπ. Ἐκτὸς τῶν ἀγγείων ἀνευρέθη καὶ χαλκῆ αἰχμὴ δόρατος καὶ χάνδραι καὶ κομβία καὶ σφονδύλια, ἅτινα ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Πατρῶν.

12. Ἐν Παλαιόπολει τῆς Κερκύρας διεξήγαγον ἐρεῦνας δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας οἱ Ἐφοροὶ κκ. Ἄνδρ. Ξυγγόπουλος καὶ Ἰωάν. Παπαδημητρίου.

Ἡ ἡρειπωμένη βασιλικὴ τῆς Παλαιοπόλεως εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἰσθοῦ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀρχαίων λιμένων τοῦ Ἀλκινόου (τῆς σημερινῆς Γαρίτσης) καὶ τοῦ Ὑλλαϊκοῦ (τῆς λίμνης τοῦ Χαλκιοπούλου), ὅπου πιθανώτατα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Κέρκυρα.

Ὡς ἔδειξαν αἱ τελευταῖαι ἔρευναι ἡ παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τῆς Παλαιοπόλεως ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἔρειπίων καὶ διὰ τοῦ ὑλικοῦ ἀρχαίων ναῶν, ὡς ἀναφέρει καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ τριβήλου ἀρχαία χριστιανικὴ ἐπιγραφή.

Τὸ μνημεῖον φαίνεται ὅτι σοβαρωτάτας βλάβας ἔπαθεν ἐπὶ τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1537) ἔπαθε τὸ μνημεῖον φθοράς. Ὅτε ὁ Spon καὶ ὁ Wheler ἐπεσκέφθησαν τὴν Κέρκυραν εὗρον ἐκεῖ τὸν Κρηῖτα σοφὸν Γεράσιμον Βλάχον ὡς ἠγούμενον τῆς μονῆς καὶ κάτοχον μεγάλης βιβλιοθήκης, πρόσφυγα δὲ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1669 κατάληψιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀρχομένου τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἡ ἐκκλησία τῆς Παλαιοπόλεως περιέρχεται εἰς τὸν κτήτορα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Βίδου, ὅστις ἀποχωρεῖ ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ὀχύρωσιν τῆς νησίδος. Ἐκτοτε ἡ ἐκκλησία διάγει φθίνοντα βίον.

Αἱ τελευταῖαι ἀνασκαφαὶ σκοπὸν εἶχον νὰ καθορίσωσι τὰ ἀπομένοντα πρωτοχριστιανικὰ λείψανα καὶ τὰς νεωτέρας προσθήκας. Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν διαφόρων ἐπιχρισμάτων παρέσχεν ἀξιόλογα πορίσματα, διότι ἀπεκάλυψεν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν μακρῶν πλευρῶν στερεὰ τόξα ἐκ λιθίνων θολιτῶν, ἄλλα μικρὰ καὶ ἄλλα μεγάλα, φραχθέντα διὰ λίθων καὶ ταινιῶν ἐκ πλίνθων κλπ.

Ὡσαύτως ἀπεκαλύφθη τρίλοβον παράθυρον κατὰ τὸ ἡμικυλινδρικὸν μέρος τῆς ἀψίδος, τὸ κάτωθεν δὲ τούτου μέρος τῆς ἀψίδος ἔχει κτισθῆ δι' ὑλικοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος οἷον παρατηρεῖται καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς βασιλικῆς.

Ἡ μελέτη τῶν τοίχων ἄνευ τῶν ἐπιχρισμάτων διαφωτίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ μνημείου, εἶναι δὲ σαφὲς τὸ πόρισμα ὅτι τὸ νῦν σφζόμενον μέρος τῆς βασιλικῆς εἶναι μόνον τὸ μέσον κλίτος, ἧτο δὲ αὕτη τρίκλιτος.

Πιθανὸν εἶναι ὡσαύτως ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐγκάρσιον κλιτῶς. Ἡ νῦν δυτικὴ πλευρὰ ἦτο τὸ ἀρχικὸν τρίβηλον μεταξὺ νάρθηκος καὶ κυρίως ναοῦ, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἀναζητηθῶσι τὰ ἴχνη τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου. Αἱ νῦν σφζόμεναι μακροὶ πλευραὶ εἶναι κατ' ἀλήθειαν αἱ κιονοστοιχίαι τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ, ἀποφραχθεῖσαι εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν εἰς τοίχους. Ἐπειδὴ οἱ φράσσοντες τὰ τόξα τοίχου παρουσιάζουσι τοιχοδομίαν τοῦ 12^{ου} αἰῶνος, εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ περιορισμὸς τῆς βασιλικῆς εἰς τὸ μεσαῖον κλιτῶς ἐγένετο εἰς χρόνους Βυζαντινοῦς, πιθανώτατα δὲ μετὰ τινὰ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ 11^{ου} αἰῶνος. Ἐπισκευαὶ σημειοῦνται πλείονες.

Τμήμα τοιχογραφίας τοῦ 17^{ου} αἰῶνος παριστώσης τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου εὐρέθη ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἐπιχρισμάτων τῆς βορείας πλευρᾶς παρὰ τὸ Ἱερόν.

Εὐρέθησαν δὲ πρὸς τούτοις διάφορα τεμάχια θωρακίων σημαντικῶν διὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ὄλου μνημείου.

Μέλλουσα συνέχεια τῆς ἐν Παλαιοπόλει ἐργασίας ταύτης θὰ διαφωτίσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολόγου τούτου μνημείου.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, πλούσιον δεῖγμα τῆς ἐπιστημονικῆς πολυμερείας τοῦ Ἰδρύματος.

Τὸ ἕτερον σκέλος τοῦ σώματος, τὰ δημοσιεύματα, συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον.

Ἐξεδόθη ὁ διὰ τὸ ἔτος 1935 τόμος τῶν Πρακτικῶν καὶ συνεπληρώθη σχεδὸν ὁ τόμος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος διὰ τὸ ἔτος 1936 προπαρασκευάσθη δὲ ἡ ὕλη διὰ τὸν τόμον τῆς ἑκατονταετηρίδος, ὅστις εὐλόγως θέλει λάβει πανηγυρικὴν μορφήν.

Ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀνάλογον πρὸς τὸ σημαντικὸν ἐν τῷ βίῳ τῆς Ἐταιρείας γεγονὸς ἐμφάνισιν τοῦ σχετικοῦ τόμου ἀπηυθύνθημεν πρὸς τοὺς ἐν τῷ διεθνῇ ἀρχαιολογικῷ κόσμῳ θαυμαστάς καὶ φίλους τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας ἀθρόοι δὲ ἔσπευ-

σαν νὰ ἀποστείλωσι πρὸς ἡμᾶς ἐπιστημονικὰς συμβολὰς οἱ ἀπανταχοῦ κορυφαῖοι «Ἑλληνίζοντες», διαδηλοῦντες οὕτω τὴν εἰλικρινῆ αὐτῶν προσήλωσιν πρὸς τὸ μέγα ἔργον τοῦ μοναδικοῦ τούτου ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος.

Ὑπερτεσσαράκοντα ἄλλοδαπῶν ἀρχαιολόγων ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ἀνάμικτοι μεθ' Ἑλληνικῶν ἐργασιῶν θέλουσιν ἀπαρτίσει ἐπίζηλον στέφανον, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑταιρεία θὰ εἶναι καὶ ὑπερήφανος καὶ εὐγνώμων.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας ηὐξήθη σημαντικώτατα κατὰ τὸ ἔτος 1936.

Δι' ἀγορᾶς, μικρῶν δωρεῶν καὶ ἀνταλλαγῆς εἰσῆχθησαν εἰς αὐτὴν περὶ τοὺς τετρακοσίους τόμους.

Ἄλλ' ἀξιολογωτάτη ὑπῆρξεν ἡ κατὰ 1352 περίπου τόμους ἐπαύξεισι τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν διὰ τῆς κληρονομίας τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀειμνήστου Μιχαήλ Βλαστοῦ, ὅστις διὰ τῆς φιλοστοργου αὐτοῦ ταύτης πράξεως κατέστη μέγας εὐεργέτης τῆς Ἑταιρείας καὶ συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀρρηκτως πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἀρχαιολογικῆς βιβλιοθήκης.

Διὰ τῶν αὐτῶν δεσμῶν συνεδέθη πρὸς τὴν βιβλιοθήκην καὶ τῆς βαθείας ἡμῶν εὐγνωμοσύνης κατέστη ἄξιος ὁ κύριος Πέτρος Κομμανοῦδης, ὅστις συνεχίζων τὴν πατρῶαν προσήλωσιν πρὸς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο καθίδρυμα προσήνεγκε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατρὸς Στεφάνου Κομμανοῦδη, ἀποτελουμένην ἐκ πολυτίμων ἀρχαιολογικῶν βιβλίων, πεντακοσίων ἐξήκοντα τὸν ἀριθμὸν, εἰς αἰδίον ἀνάμνησιν τῶν ἐξαιρέτων καὶ δημιουργικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν γραμματέως τῆς Ἑταιρείας ἐπιφανεστάτου ἐκείνου ἀνδρός.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ὁδηγῶν Μουσειῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν τόπων ἐξεδόθη ὁ Ὁδηγὸς τῆς Ἐλευσίνας τοῦ κ. Κ. Κουρουνώτου ἐν Ἀγγλικῇ μεταφράσει φιλοτεχνηθεῖση ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ συναδέλφου κ. Oscar Broneer, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία

ἐκφράζει τὰς εἰλικρινεῖς αὐτῆς εὐχαριστίας διὰ τὴν πρόθυμον καὶ ἀφιλοκερδῆ αὐτοῦ πολύτιμον συνεργασίαν ταύτην.

Τὸ ἐκ πωλήσεως εἰκονογραφημένων δελταρίων καὶ φωτογραφιῶν ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ ἀρχαιολογικοῖς χώροις συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 4823 προκῦψαν ὑπὲρ τῶν φυλακῶν καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν Μουσείων ποσὸν ἀνέρχεται εἰς δρ. 20.020. Ἐξ αὐτοῦ ἠγοράσθησαν βιβλία διὰ τὰς βιβλιοθήκας τῶν Μουσείων Ἀθηνῶν, Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ καὶ Νομισματικοῦ, Μυκόνου καὶ Θηβῶν.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ ἐπιστημονικὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἔργον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1936.

Τὸ παρὸν ἔτος 1937 εἶναι τὸ ἑκατοστὸν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ καθιδρύματος τούτου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Κράτους, παλαιὸν δὲ κατὰ μυρίων δυσχερειῶν κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἐπίζηλον ἐπιστημονικὴν ἑστίαν πρὸς μελέτην καὶ διάσωσιν τῶν ἐθνικῶν μνημείων, νὰ ἐπιτελέσῃ δὲ ἔργον θαυμαστὸν ἐν ἀναλογία πρὸς τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διέθετε καὶ πρὸς τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εἰργάσθη. Ἡ διεθνῆς ὑπόληψις, τῆς ὁποίας ἀπολαύει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, εἶναι ἀσφαλὲς γνῶρισμα τῆς εὐστόχου αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ ἀνωτέρου αὐτῆς ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος.

Τοιοῦτου καθιδρύματος αὐτόχρομα ἐθνικοῦ ἢ ἑκατονταετία ὀφείλει ἀνταξίως νὰ ἐορτασθῇ, ὥστε νὰ ἀμειφθῇ, δικαίως ἢ μνήμη τῶν τε ἰδρυτῶν καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ἐπιμόνως καὶ καρτερικῶς ἐργασθέντων μέχρι σήμερον ὑπὲρ τῆς πληρώσεως τῶν μεγάλων σκοπῶν τοῦ ἰδρύματος, νὰ τιμηθῇ δὲ καὶ ἡ χώρα ἢ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλά θεραπεύουσα, ἀλλὰ καὶ νὰ στερεωθῇ ἀδιασείστως ὁ φωτεινὸς οὗτος δείκτης διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς, αἱ ὁποῖαι κλυδωνίζονται ὑπὸ τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν καὶ ἀνερμάτιστοι φέρονται τῆδε κάκιστε ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς κοινωνικῆς ἀναρχίας.

Ἴδου ποῖα τις εἶναι ἡ σημασία τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ Πανεπιστημίου

καὶ τῆς τοῦ Πολυτεχνείου, ἀλλ' εἶναι ὡσαύτως ἐθνικὴ ὡς καὶ ἐκεῖναι.

Τὸ Συμβούλιον ἐπιφυλάσσει νὰ ἐορτάσῃ τὸν σημαντικὸν τοῦτον σταθμὸν ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἔχομεν δὲ πᾶσαν ἐλπίδα ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἀρνηθῇ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπαραίτητον αὐτῆς συνδρομὴν, ὅπως ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη πανήγυρις προσλάβῃ διεθνή μορφήν, ἀξίαν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀξίαν τοῦ Σεπτοῦ προσώπου, τὸ ὅποῖον εὐρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προσπαθειῶν μας καὶ λαμπρύνει τὸν δρόμον ἡμῶν.